

Men vi turde jo ikke hjælpe ...

Harriet Eriksen 1960

Harriet Eriksen, Øster Hornum, (1914 - 2000) fortalte 1989 om mødet med et besætningsmedlem fra en nedskudt engelsk flyver, der i sommeren eller efteråret 1944 kom til hendes hjem på Guldbæk Hede og bad om hjælp.

Fortællingen er nedskrevet af Niels Nørgaard Nielsen efter lydband 2007.

Vi, min mand Harry og jeg, flyttede, da vi var blevet gift, ud på en ejendom på Guldbæk Hede på Ærtebjergvej 31 i 1935. Området ligger i trekanten mellem Guldbæk, Ellidshøj og Støvring. Vi fik det ældste af børnene, Bent, i 1939 og den anden, Hugo, i 1941. Da var krigen jo så brudt ud i 1940. Det var jo forfærdeligt med alle de maskiner, der fløj lavt derude. Jeg kan huske en gang vi lå i kartoflerne, da kom der sådan en sort tingest. Den gang brugte mændene jo hat til daglig brug, og jeg troede at flyveren, da den kom, havde taget hatten af min mand, så langt nede var den.

Krigen gik jo, og så i 1944, det må have været om efteråret eller måske snarere om sommeren. Dagen før det jeg vil fortælle om, da rendte tyskerne derude og kravlede op ad den her lyngbakke, Stenhøj. Vi havde halvanden tønde land der, der var fredet, for der var en gravhøj på. Og der gik de derude og de kravlede op ad den her lyngbakke. Der havde jævnligt været tyskere derude, men ikke sådan som den dag. Så kom de og spurgte om de måtte undersøge vores udhuse, og det måtte de jo godt. De gik så ude i udhusene, og det var i alle ejendomme der omkring, og der var jo ingenting af nogen ting. Vi vidste jo ikke hvad de søgte efter, de sagde jo ingenting, vi anede jo ingenting.

Så om søndagen skulle vi have besøg af nogle naboer. De skulle komme til eftermiddagskaffe. Vi sad så inde i stuen. Det var dengang vi havde komfur og Madam Blå og alt det der. Vi sad så inde i stuen og drak kaffe. Det var et gammelt hus, hvor der ikke var noget dørhåndtag, det var sådan en klinkdør, som det kaldtes. Så ville jeg gå ud for at hente kaffekanden, for vi skulle jo have en tår kaffe mere. Så sagde jeg: ”Der er sørme noget, der er mystisk her”. Jeg havde jo lukket døren, men den stod på klem. Der var altså noget, der var galt. Jeg syntes, jeg så skyggen af en mand. Det blev slået hen, for det kunne jo ikke passe, for der kom jo ikke nogen sådan ved højlys dag. Vi sad så lidt igen. Senere var jeg ude i køkkenet igen og jeg havde lukket døren. Da skete det samme. Døren stod på klem, og jeg så den her skygge foran køkkenvinduet. Så var jeg helt sikker på, at der var én derude, hvad det så end kunne være. Så sagde min mand, at nu skulle han nok gå ud for at se efter hvad det var. Han sagde det vel nærmest for at berolige mig. Jeg sagde, at han ikke skulle gå alene derud, der skal én med dig derud, for vi vidste jo ikke hvad det var. Nu havde tyskerne jo lige løbet rundt derude dagen før.

Så fulgtes vi ud, og så der ved hjørnet af stuehuset stod han sådan lige med hovedet fremme, og så sagde han: ”Deutcher, deutcher?”. Nej-nej, det var vi jo ikke. Vi opfattede det jo sådan at han ville sikre sig, at vi ikke var tyskere. Han stod så og kiggede lidt, og vi sagde til ham, at

han godt kunne komme hen til os. Vi kunne ikke forstå ham, for han var englænder. Så sagde vi til ham, sådan som vi kunne gøre os forståelige, at han lige skulle komme hen til os og med ind. Han haltede noget så grusomt. Vi fik ham ind i køkkenet, og det første han gjorde var at vise os det her skilt, han havde om halsen. Derefter tog han sin tegnebog op og viste os nogle papirer, han havde. De viste, at han var englænder. Herefter satte han foden frem. Han var i støvler og viste os, at der var hul i bunden af støvlen og ovenud af støvlen. Vi fik støvlen af, og det viste sig, at der var gået et skud igennem hans støvle og helt igennem foden. Han måtte have gået med det nogle dage, hvor han havde skjult sig. Det så jo ganske forfærdeligt ud, da vi fik støvlen af ham.

Vi havde så en stafet ude ved det ene hjørne og én ved det andet hjørne af huset for det tilfælde, at der skulle komme nogen. Han kunne forklare os noget med skoven dernede, altså Guldbækskoven. Vi fik så meget ud af det, at englænderne havde nedkastninger af våben fra flyvere, og at der nede på jorden var nogen frihedskæmpere til at tage imod. Det anede vi jo ingenting om, for det var der jo ikke nogen, der snakkede om. Det kunne han jo så fortælle os lidt om, at det var sådan noget, der var galt. Vi skulle jo have ordnet foden, så vi fik lavet noget sæbevand, som han skulle stikke foden i, for det så jo galt ud. Vi spurgte ham, om han var sulten, for han havde vel ikke fået noget at spise. Han var sulten, og jeg gik op i spisekammeret og smurte noget mad og han spiste altså. Vi havde ikke noget gazebind, men jeg havde et svøb fra børnene. Der skulle jo gøres noget ved det her åbne sår, for det var jo fuldstændig betændt. Vi havde noget jod. Jeg syntes det var synd for manden at hælde jod i det åbne sår, men vi viste ham hvad det var og viste ham at det gjorde ondt, men han sagde, at vi bare skulle hælde det i. Så hældte vi det lige ned i såret, og vandet løb ned ad kinderne på ham. Vi fik så foden pakket ind i alt det her svøb, så han knap kunne få foden i støvlen igen. Herefter gik jeg op og smurte en stor madpakke. Vi pakkede desuden resten af svøbet fra børnene, vaselin og jod sammen, så han selv kunne skifte forbindelse. Han fik også noget mælk med. Så viste han os et billede af hans kone og to små børn hjemme i England. Da kneb det godt nok for os, for det han gerne ville, det var jo at vi havde beholdt ham, men det turde vi ikke. Vi turde simpelthen ikke, for tyskerne havde jo dagen før løbet deroppe og undersøgt det hele. Vi vidste jo hvad det kostede, hvis vi husede en englænder. Det forklarede vi ham så. Jeg kan stadig se hans øjne for mig, da han gik omkring huset ligesom en hund, der havde fået et lag tæsk, sådan kiggede han efter os. Så viste vi ham over i Annerupskoven eller Støvringskoven, der ligger derude, at der kunne han gå over, og så viste vi ham, at mælkejungerne blev sat ud til vejen og der kunne han bare gå til dem og drikke mælk. Han havde i hvert fald mad nok til to dage. Vi havde det ikke godt.

Det gik så til hen på vinteren. Vi ville jo gerne have givet ham vores adresse og have haft hans adresse, men vi turde ikke, for tyskerne var jo lige omkring os. Vi snakkede jo sommetider om, hvordan det mon gik ham, og så hen på vinteren var der én der boede tættere ved Ellishøj, der var oppe ved os. Han fortalte, at han havde sådan en stak korn, der skulle køres ind. Dernede i den stak havde de fundet en seng, et leje, hvor de kunne se, at englænderen sikkert nok havde ligget. Gården, hvor stakken med lejet blev fundet, lå mellem os og Ellidshøj, ikke særligt langt fra os og Guldbækskoven. På vejen derover havde han sikkert set den her stak og boret sig ind i den. Det havde været tydeligt at se, at han havde været ude og var gået igen. Vi snakkede om, at han jo sikkert havde drukket mælk fra deres mælkejunger og sikkert havde spist nogle rå kartofler og hvad han nu havde kunnet finde der. Hvad der blev af ham, ved vi ikke. Krigen sluttede i maj, men vi fandt ikke ud af, hvad der blev af ham. Det snakkede vi tit om, og vi ville så gerne vide, om han var blevet taget derovre i skoven eller om han var kommet helskindet igennem og hjem.

Så gik der en tid igen, og henne på frugtplantagen på Hovhedevej 13 var det en Erik Balle, der var ejer. Han var søn af forstanderen henne i Store Restrup højskole. Han var på besøg hos os,

og vi kom til at snakke om det med englænderen. Det var ellers ikke noget vi snakkede så meget om. Så sagde han: ”Havde jeg endda vidst det”. Han var frihedskæmper og han var imellem dem, der fik folk til Sverige. Men det var jo bagefter. Vi har aldrig hørt noget om det siden og kan heller ikke få noget at vide, for vi har jo ingen adresse på ham i nogen som helst retning.

Det står jo fast, at det sikkert var ham, der boede i den her halmstak, så det har kun været de her få måneder fra vinter og frem til 4. maj, han har skullet klare sig. Vi har aldrig hørt, om at han kom ind andre steder, men han kan jo også have reddet sig på én eller anden måde. Det var det, vi så gerne ville have vidst.

Det her med nedkastningerne over Guldbækskoven var ikke noget vi anede noget om dengang. Vi opdagede ikke noget. Vi boede jo tæt på, og vi kunne jo tydeligt høre flyvemaskinerne, og vi kunne også høre, om det var englændere eller det var tyskere. Nedkastningerne foregik jo om natten, så vi anede ikke noget om, hvad der foregik. Det mest kedelige var jo, at Erik Balle heller ikke havde fortalt noget om at han var én af dem, der hjalp flygtninge, for havde englænderen fået det at vide, var han jo nok kommet til Sverige.

De øjne glemmer jeg aldrig. Han var sådan et nydeligt ungt menneske på 22-23 år, måske 24, men han havde i hvert fald kone og to børn. Og de billeder der. Og så da mine egne drenge blev soldater; det kom tilbage hele tiden, de øjne. At vi ikke kunne hjælpe ham og ikke turde hjælpe ham, for det havde vi jo gerne villet, men nu havde tyskerne lige gået i vores udhuse og undersøgt det hele dagen før og gået oppe i lyngbakkerne. Og det var i alle udhusene - og vi vidste jo, at det kostede.

... englænderen reddede sig måske tilbage til England ...

Rowland T. Williams

Harriet Eriksen fandt aldrig ud af, om den engelske flyver var blevet fanget af tyskerne eller havde reddet sig tilbage til England. Takket være Søren G. Flensteds og Ole Rønnests store viden om engelske og tyske flys havarier i Danmark i perioden 1940 til 1945, kan det sandsynliggøres, at den engelske flyver var Rowland T. Williams. Williams var pilot i en Mustang-jager, som, efter 17. maj 1944 at have skudt en tysk JU 88 ned over Try mellem Hjallerup og Sæby, måtte nødlande lidt sydøst for Hjallerup, da hans maskine var blevet ramt og beskadiget af vragele fra den tyske maskine. Williams blev hjulpet af flere danske familier på sin videre færd og ved en blanding af held og pokerface slap han gennem den tyske kontrol på Limfjordsbroen. I Skovdalen i Aalborg overværede han en fodboldkamp mellem to tyske hold, inden han begav sig sydpå og altså tilfældigvis søgte hjælp hos Harriet Eriksen. Ad forskellige omveje kom han til Sæby, hvorfra han blev sejlet til Göteborg, hvor han ankom om morgenen den 6. juni 1944. 1. juli blev han i en Mosquito fløjet tilbage til luftbasen Leuchars i Skotland.

De fleste forhold i beretningen om Williams' færd kan fint passe ind i Harriet Eriksens fortælling, selvom detaljer ikke er helt overensstemmende. Hvis det var Williams, der kom til Guldbæk Hede, må det have været en anden, der om vinteren overnattede i høstakken. Er man interesseret i at læse hele fortællingen om Williams' Danmarksbesøg i maj 1944, kan den læses i Sæby museums årbog 1992. Det ville have glædet Harriet Eriksen at have læst dette!